

Onderzoeksprogramma Coherent Privaatrecht *Coherent Private Law Research Program*

Jaarbericht 2017 | *Annual Update 2017*

**Universiteit
Leiden**
Rechtsgeleerdheid

Bij ons leer je de wereld kennen

Jaarbericht 2017 | *Annual Update 2017*

Onderzoeksprogramma Coherent Privaatrecht
Coherent Private Law Research Program

**Universiteit
Leiden**
Rechtsgeleerdheid

Inleiding

Beste lezer,

Voor u ligt het Jaarbericht 2017 van het onderzoeksprogramma [Coherent Privaatrecht](#) van de Leidse rechtenfaculteit. In dit programma wordt onderzoek gedaan rondom privaatrechtelijk relevante thema's. Onderzoek dat zowel maatschappelijk, theoretisch als praktisch van belang is.

In dit jaarbericht hebben we voor u een overzicht opgenomen van bijzondere gebeurtenissen, promoties, oraties, publicaties, congressen, lezingen, advisering, commissiewerk en overig nieuws.

We hopen dat het jaarbericht u een inkijkje geeft in wat we zoal hebben gedaan en bereikt in 2017.

Natuurlijk zetten we ook in 2018 gezamenlijk onze schouders onder goed onderzoek over privaatrechtelijk relevante thema's.

Willem van Boom, coördinator

Introduction

Dear reader,

We proudly present the Annual Update 2017 of the [Coherent Private Law](#) Research Program. This research program at Leiden Law School focuses on themes relevant to private law in action. Research with both societal, theoretical and practical implications.

In this Annual Update we present an overview of significant events, PhD ceremonies, inaugural lectures, publications, conferences, talks, consultancy, committee work and other news.

We hope that you will enjoy our update and that it will give you a flavour of our 2017 activities.

Needless to say that in 2018, we will continue to strive for excellent research on relevant private law themes.

Willem H. van Boom, coordinator

Inhoud | Contents

Inleiding <i>Introduction</i>	3
Inhoud <i>Contents</i>	4
Uitgelichte Gebeurtenissen <i>Highlighted Events</i>	5
Promoties en oraties <i>PhD Vivis Vocibus and Inaugural Lectures</i>	10
Georganiseerde congressen en lezingen <i>Organised Events</i>	14
Publicaties uitgelicht <i>Publications Highlighted</i>	17
Wetenschappelijke publicaties <i>Scholarly Publications</i>	28
Advisering en commissiewerk <i>Consultancy and Committee Work</i>	32
Lezingen <i>Talks</i>	34
Personele aanwinsten <i>Staff Recruitment</i>	38

Uitgelichte Gebeurtenissen | *Highlighted Events*

Jouke Tegelaar valt in de prijzen

Op 20 januari 2017 heeft [Jouke Tegelaar](#) de facultaire Jongbloed scriptieprijs 2015-2016 in ontvangst genomen voor haar scriptie *'Exit Peter Paul? Divergente toezichthouders-aansprakelijkheid in de Europese Unie voor falend*

financieel toezicht, gezien vanuit het Europeesrechtelijke beginsel van effectieve rechtsbescherming'. Eerder ontving zij hiervoor tevens de scriptieprijs van de Vereniging voor Financieel Recht. In de Peter Paul-uitspraak bepaalde het Europese Hof van Justitie in 2004 dat de eerste, voorzichtige bankenrichtlijnen niet bedoeld waren om spaarders te beschermen. De toezichthouders waren daar-

om niet aansprakelijk tegenover die spaarders voor falend toezicht. Het Europese recht werd zo buiten de deur gehouden en de aansprakelijkheid van toezichthouders werd als gevolg hiervan door de lidstaten zélf vormgegeven, meestal door de aansprakelijkheid van toezichthouders te beperken of uit te sluiten.

De vraag die Tegelaar stelt, is of dit beeld nog klopt. In het voetspoor van de wereldwijde bankencrisis strekt nieuwe Europese regelgeving, zoals MiFID, expliciet ertoe beleggers en spaarders te beschermen. Schending of niet-naleving

van die regelgeving door een nationale toezichthouder in de vorm van inadequaat toezicht, leidt dan tot aansprakelijkheid van de toezichthouder. Een beroep op nationale regels die de aansprakelijkheid van de toezichthouder beperken of uitsluiten is in deze nieuwe situatie niet langer mogelijk; dergelijke regels zijn in strijd zijn met Europees recht en mogen dus niet langer worden toegepast. Kort gezegd was vóór de bankencrisis een wildgroei ontstaan aan aansprakelijkheidsregimes van toezichthouders in Europa, terwijl volgens Tegelaar een onontkoombaar gevolg van de nieuwe Europese toezichtregels is dat die regimes geharmoniseerd moeten worden.

Meijersprijs voor Valentina Caria

Op 20 januari 2017 zijn de Meijersprijzen uitgereikt voor de beste in 2016 gepubliceerde artikelen van onderzoekers in de pre-promotiefase. De winnaars ontvingen een certificaat en een geldbedrag om te besteden aan hun onderzoek. De 3e prijs is hierbij uitgereikt aan [Valentina Caria](#) voor haar artikel *'Het tuchtrecht voor bankiers. Een zoektocht naar de maatschappelijke positie van het bankwezen'*, *Ars Aequi* 2016, afl. 07/08, p. 535-544.

Leids onderzoek inspireert hervormingen Frans aansprakelijkheidsrecht

De Franse wetgever is bezig met een grootscheepse hervorming van het verbintenissenrecht. Het contractenrecht werd al aangepast door middel van een *Ordonnance*. Momenteel bereidt men een hervorming van het aansprakelijkheids-

recht voor. In april 2016 [publiceerde](#) het Ministerie van Justitie een eerste voorstel ten behoeve van een openbare consultatie.

Onderzoekers uit Leiden, Leuven en Parijs – verenigd in de onderzoeksgroep [Grotius-Pothier](#) – hebben dit voorstel vergeleken met het Nederlandse Burgerlijk Wetboek. Zij bundelden hun aanbevelingen in een gezamenlijk rapport, dat zij [presenteerden](#) aan Charlotte de Cabarrus, als *Cheffe du Bureau du droit des obligations* verantwoordelijk voor het wetgevingstraject.

Vervolgens schreven de onderzoekers onder leiding van Diana Dankers-Hagenaars (UvA), [Alex Geert Castermans](#) en [Alice Dejean de la Bâtie](#) een rechtsvergelijkende bijdrage, die inmiddels is gepubliceerd in de *Revue internationale de droit comparé* (RIDC 2017, p. 5-44).

In maart 2017 maakte de Franse Minister van Justitie Urvoas een [nieuw voorstel](#) openbaar. Enkele aanbevelingen uit het rapport blijken te zijn overgenomen.

New Bank Insolvency Law for China and Europe

A joint global research project, which started in 2014, is now nearing its completion. The China University of Political Science and Law (CUPL, Beijing, China) and Leiden Law School's Hazelhoff Centre for Financial Law are finalising an

innovative joint research project on 'New Bank Insolvency Law for China and Europe'. In april 2017 a third and final conference was held in Beijing. [Matthias Haentjens](#), Bob Wessels and [Lynette Janssen](#) attended and presented their findings.

Lynette Janssen wint International Insolvency Institute's 2017 Prize

[Lynette Janssen](#), als promovenda verbonden aan het Hazelhoff Centre for Financial Law, werd een van de winnaars van de International Insolvency Institute's 2017 Prize in International Insolvency Studies. Lynette heeft de Bronze Medal gekregen voor haar artikel 'Bail-in from an insolvency law perspective'.

Naast de prijs, mocht Lynette het jaarlijkse congres van het [International Insolvency Institute](#) in Londen in juni 2017 bijwonen en werd zij genomineerd voor deelname aan Class VI van het III NextGen Leadership Program.

New research project 'Public and Private Regulation of Financial Markets'

The Hazelhoff Centre for Financial Law launched its new research project 'Public and Private Regulation of Financial Markets' (2017-2019). It focusses on the question how jurisdictions, both on the national and on the supra-national

level, should handle the interaction between public and private law where it regards the regulation of financial markets.

Ruben de Graaff wint NJV-Publicatieprijs

Op de jaarvergadering van 9 juni 2017 in 's-Hertogenbosch reikte de NJV de publicatieprijs uit aan winnaar [Ruben de Graaff](#). De jury (prof.mr. F.W. Bleichrodt, mr. J.W. Fokkens, prof.mr. J.H. Gerards, prof.mr. S. Prechal en prof.dr.mr. T.F.E. Tjong Tjin Tai) kende de prijs toe aan voor De Graaffs

artikel ‘*De betekenis van de redelijkheid en billijkheid voor de bescherming van grondrechten*’ (*RM Themis* 2016, p. 202-213). De prijs gaat tweejaarlijks naar het artikel dat de meest belangwekkende bijdrage aan de theorievorming van het (Nederlands) recht in brede zin heeft geleverd.

[Jouke Tegelaar](#) kreeg een eervolle vermelding voor haar artikel ‘*Immune voor de Unie? (Semi-) immuniteit van nationale financiële toezichthouders onder nieuw recht*’ (*Ars Aequi* 2016, p. 705-715).

Matthias Haentjens ontvangt onderzoeksbeurs

[Matthias Haentjens](#) ontving van de Europese Centrale Bank (ECB) een beurs voor onderzoek binnen het ECB Legal Research Programme 2017. Het onderzoek “*Securities ownership rules in the EU: national regimes, transnational investments?*”, betreft het gebrek aan uniforme regelgeving in de EU ten aanzien van zowel de verwijzingsregels als het materiële recht waar het gaat om de goederenrechtelijke aspecten van girale effecten.

Van Boom awarded research grant

In 2017, twelve so-called ‘*ILS seed money grants*’ for frontier legal research were awarded to Leiden Law School researchers. [Willem van Boom](#) was one of the recipients. His project ‘*Litigation strategy and third party funder involvement*’ was granted a research leave replacement grant (approx. € 30,000). The grant enables Van Boom to embark on a new line of enquiry concerning third-party involvement in civil litigation. His research will focus on the role of third parties such as funders and insurers who are not formally conducting litigation but who do tend to exercise informal influence on the litigants’ procedural strategy. In fact,

they sometimes steer and control the litigation strategy. In his research, Van Boom will make inventory of the available evidence and explore through interviews with stakeholders how this practice has evolved and what frictions it causes. The envisaged output consists of one or more publications and a full-fledged research proposal for further external funding.

Nederlands-Belgische studiekring voor rechtsgeschiedenis

Op 20 oktober 2017 vond de laatste bijeenkomst van de Nederlands-Belgische plaats in Leiden. De Nederlandse-Belgische studiekring voor rechtsgeschiedenis is een jaarlijkse bijeenkomst van Nederlandse en Belgische rechtshistorici. Tijdens de bijeenkomsten staat de receptie van Romeins recht in het Nederlandse en Belgische recht centraal. De bijeenkomsten vinden afwisselend in Nederland en België plaats. Tijdens de bijeenkomst werd een van de lezingen verzorgd door [Hans-Jan van Kralingen](#), over 'De historische wortels van het beginsel van ondeelbaarheid van het pand- en hypotheekrecht'. Naar aanleiding van deze lezing werd Hans-Jan door het blad *Mr.* gekozen tot *Mr. van de week*.

Leidse onderzoekers in het buitenland

Verschillende onderzoekers van het programma verbleven in 2017 voor hun onderzoek in het buitenland.

Van half september tot half november was [Thijs Beumers](#) als visiting scholar verbonden aan het Institute of European and Comparative Law (IECL) van de University of Oxford. Een deel van zijn rechtsvergelijkende proefschrift gaat over Engels recht. Het verblijf aan het IECL gaf Thijs een unieke mogelijkheid om zijn proefschrift extra diepgang te geven en zich verder te bekwamen in de common law.

Van 24 september tot 1 december was [Ruben de Graaff](#) te gast bij de onderzoeksgroep van prof. Thomas Ackermann, hoogleraar burgerlijk recht en Europees en internationaal handelsrecht aan de Ludwig-Maximilians-Universität München. Het Nederlandse samenloopleerstuk is sterk beïnvloed door de Duitse literatuur, wetgeving en rechtspraak. Een vergelijking met het Duitse recht is voor het proefschrift van Ruben dan ook van belang.

Van 18 september tot 17 december was [Lynette Janssen](#) als gastonderzoeker verbonden aan the London School of Economics and Political Science (LSE) in Londen. Ze nam deel aan het graduate programme Visiting Research Student in Law en werd begeleid door Sarah Paterson, associate professor of corporate insolvency. Het promotieonderzoek van Lynette ziet voornamelijk op de relatie en wisselwerking tussen nationaal privaatrecht en Europese regels op het gebied van het bancaire insolventierecht. Een onderzoek naar Engels bancaire insolventierecht vormt hier een essentieel onderdeel van.

[Dorine Verheij](#) verbleef gedurende twee maanden als gastonderzoeker aan de Université de Paris II (Panthéon-Assas) in Parijs. Haar promotieonderzoek 'Towards a European Tort Law for the Financial Sector' richt zich in het bijzonder op de aansprakelijkheid van kredietbeoordelaars zoals Standard & Poor's, Moody's en Fitch. Dorine onderzoekt onder meer hoe de Europese aansprakelijkheidsregels voor kredietbeoordelaars worden geïnterpreteerd naar Nederlands, Engels, Frans en Duits recht. Tijdens haar studieverblijf aan Paris II richtte Dorine zich op Frans aansprakelijkheidsrecht.

Delegatie experts op het gebied van internationale kinderontvoering brengt bezoek aan Afdeling Jeugdrecht

Op 18 oktober 2017 bezocht een delegatie experts op het gebied van internationale kinderontvoering de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van Universiteit Leiden, op uitnodiging van [prof. mr. M.R. Bruning](#). Doel van de bijeenkomst was om vast te stellen waar academisch onderzoek kan bijdragen aan de toepassing van het Verdrag van 1980 betreffende internationale ontvoering van kinderen en het Verdrag van 1996 betreffende de bescherming van kinderen van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht (HCCH).

Jean-Pierre van der Rest hoogleraar Bedrijfs- wetenschappen

Op vrijdag 2 juni sprak Jean-Pierre van der Rest zijn oratie uit ter acceptatie van zijn hoogleraarschap Bedrijfs- wetenschappen. Zijn oratie was getiteld: *‘Het belang van prijs. Bedrijfswetenschappelijke ontwikkelingen en implicaties voor het recht.’*

Van der Rest noemde in zijn oratie drie zeer uiteenlopende gebieden waarop prijs in de juridische context een rol heeft: de toegenomen concurrentie in de

juridische sector, geschillen over prijs in de rechtspraak, en kansen voor wetenschappelijk onderzoek naar de gevolgen van wettelijke maatregelen rond prijs.

“Welke prijs je iets geeft, is een van de moeilijkste marketingbeslissingen”, aldus Van der Rest. “En een uiterst belangrijke omdat de winst erdoor wordt beïnvloed. Ik vind dat er in het rechtenonderwijs meer aandacht moet komen voor prijs. Onze studenten gaan aan de slag in een sector die steeds concurrerender wordt. Het uurtje-factuurtje is niet meer van deze tijd. In de juridische wereld wordt stevig over prijs onderhandeld. Een ondernemende houding is dus onontbeerlijk.”

Ook in de rechtspraak speelt prijs een rol: rechters moeten vaak oordelen over een prijs. Welke prijs is redelijk, gewoonlijk bedongen, te laag of te hoog als het gaat om ont-eigening, de uitkoop van aandeelhouders of kinderalimen-tatie? Rechters baseren zich onder meer op economische analyses, maar die kennen hun beperkingen. Van der Rest vindt dat er in de opleiding van juristen structureel aan-dacht moet komen voor dit vraagstuk.

Van der Rest vraagt ook aandacht voor de rol van weten-schappelijk onderzoek. Bijvoorbeeld onderzoek naar ge-dragsaanname en -consequenties van juridische maatregel-en rond prijzen, zoals de verplichte vermelding van de prijs per meeteenheid (kilo of liter) op producten. De vraag is of beleidsmakers weten wat de gedragseffecten zijn van dergelijke verplichtingen. “Marketeers zijn hiervan uitstekend op de hoogte en zullen niet nalaten deze kennis in hun voor-deel te gebruiken”, zegt Van der Rest. “Bijvoorbeeld door eerst prijzen te verhogen en dan een speciale aanbieding te doen, waardoor consumenten denken dat ze korting krij-gen.” Er is volgens hem ook meer wetenschappelijk onder-zoek nodig naar ‘kwestieuze prijspraktijken’ op internet.

Prijsonderzoek is een deel van de taakomschrijving van de nieuwe hoogleraar, die zich daarnaast bezighoudt met een heel ander onderwerp: turnaround management. Van der Rest: “Het is een brede leerstoel. Het is van belang om ver-binding te zoeken met andere vakgebieden, zoals civilologie (de empirische bestudering van het privaatrecht-red.) en ondernemingsrecht. Ik ben dienstbaar aan de rechtenfa-

culteit. Deze leerstoel is geslaagd als ik via empirische onderzoeksmethoden en bedrijfswetenschappelijke inzichten een bijdrage kan leveren aan juridisch onderzoek.” In zijn onderwijs wil Van der Rest

Promotie René Hage: Handhaving van privaatrecht door toezichthouders

Op 13 december 2017 verdedigde **René Hage** zijn proefschrift ‘Handhaving van privaatrecht door toezichthouders’ (promotores: **J. Hijma, I.S.J. Houben**).

Dit onderzoek gaat over de wijze waarop publiekrechtelijke toezichthouders worden belast met toezicht op belangrijke onderdelen van het privaatrecht. De vraag is hoe bestuursrechtelijke toezichthouders privaatrecht

toepassen. In het onderzoek is met name gekeken naar het contractenrecht.

De conclusie is dat er een gereguleerd contractenrecht ontstaat voor de door de toezichthouders bestreken specialistische gebieden en dat deze deelrechtsgebieden hun eigen regels kennen. Verder wordt geconcludeerd dat de vraag naar effectieve handhaving prioriteit verdient boven de twijfels over systeemcoherentie. Waar die coherentie niet haalbaar blijkt, kan beter naar efficiënte procedures worden gestreefd. Hierbij kan, naast het beter afstemmen van de handhaving door private en bestuursrechtelijke actoren,

gedacht worden aan nieuwe typen van handhaving waarbij privaatrechtelijke en bestuursrechtelijke handhavingsmethoden worden gecombineerd en in één hand worden gelegd (hybride handhaving).

Promotie Doris Dull-Zessner: Value Congruence in a Multinational Corporation

On June 29, Doris Dull-Zessner defended her PhD thesis ‘Value Congruence in a Multinational Corporation: Is Alignment of Values between Individuals and Organizations a Universal Maxim for Human Resource Management?’ (supervisors: **Jan Adriaanse** and **Jean-Pierre van der Rest**).

The thesis investigates the use of the concept of value congruence for enhancing employee behavior and attitude in a multinational company. Although there is ample

evidence that value congruence is associated with stronger performance, the exact nature of this relationship, and its existence across national cultures, has yet to be subjected to systematic research. That is exactly what this thesis does.

PhD Defense Alexandre Genest: Performance Requirement Prohibitions in International Investment Law

On Tuesday 17 October 2017 **Alexandre Genest** defended his PhD dissertation ‘Performance Requirement Prohibitions in International Investment Law’, supervised by

Professors M.E. Koppenol-Laforce, F. Baetens (Oslo) and P. Dumberry (Ottawa).

Performance requirements act as policy instruments for achieving broadly-defined economic and developmental objectives of States, especially industrial and technological development objectives. Many States consider that performance requirements distort trade and investment flows, negatively impact global and national welfare and disrupt investment decisions compared to business-as-usual scenarios. As a result, a number of States have committed to prohibiting performance requirements in international investment agreements (“IIAs.”). Performance requirement prohibitions (“PRPs”) are meant to eliminate trade-distorting performance requirements and performance requirements which replace investor decision-making by State decision-making.

This thesis focuses on providing answers to two research questions: first, how do States prohibit performance requirements in IIAs? And second, how should PRPs in IIAs be interpreted and applied?

The thesis proposes a unitary understanding of PRPs in IIAs by drawing notably on the General Agreement on Tariffs and Trade (“GATT”) Uruguay Round of negotiations and on the United States Bilateral Investment Treaty (“BIT”) Programme; develops a detailed typology and analysis of PRPs in IIAs through the identification of systematically reproduced drafting patterns; conducts the first critical and in-depth analysis of all publicly available arbitral awards which have decided claims based on PRPs in IIAs; analyses interpretation and application issues related to provisions that exempt government procurement from PRPs and to reservations that shield sensitive non-conforming measures

or strategically important sectors from PRPs; and anticipates the application of most-favoured nation (“MFN”) treatment clauses to PRPs in the future.

The thesis formulates proposals that can help interpret and apply existing PRPs and draft future PRPs in a more deliberate and informed way.

Promotie Anneloes Kuiper-Slendebroek: Rechter over Grenzen

Op 19 december 2017 verdedigde Anneloes Kuiper-Slendebroek haar proefschrift ‘Rechter over Grenzen’ over de toepassing en interpretatie van internationaal recht in het Nederlands privaatrecht (promotor mr. M.V. Polak, raadsheer Hoge Raad, en co-promotor mr. J.A. van der Weide).

Wanneer de regering namens Nederland internationale afspraken maakt, bijvoorbeeld dat iedereen recht heeft op onderwijs of op gelijke betaling voor gelijk werk, betekent dat nog niet automatisch dat de Nederlandse burger een beroep op deze rechten kan doen. In de gevallen waarin er geen nationale wetgeving bestaat waarin deze rechten zijn opgenomen, of de gevallen waarin de nationale wetgeving in strijd is met deze rechten, kan de burger wel naar de Nederlandse rechter om te vragen de nationale wetgeving opzij te zetten en het internationale recht voorrang te geven. Dit kan voor verdragen en besluiten van internationale organisaties met een beroep op de artikelen 93 en 94 Grondwet. De rechter toetst dan of het internationale verdrag of besluit ‘rechtstreekse werking’ heeft, dat wil zeggen: of deze zonder te bestaan in de nationale wetgeving toch rechtstreeks kan worden toegepast in de zaak van deze burger. In dit onderzoek is gekeken naar de criteria waarop de rechter deze ‘rechtstreekse werking’ baseert, en ook naar de gevallen

waarin geen rechtstreekse werking wordt gevonden. Voor internationale bepalingen zonder rechtstreekse werking kijkt de rechter of de verdragsbepaling op een andere manier kan worden toegepast, bijvoorbeeld door het bestaande nationale recht of de wél rechtstreeks werkende internationale bepalingen die op deze bepaling lijken ruimer te interpreteren.

Naast deze rechtstreekse werking is onderzocht hoe de Nederlandse rechter het internationale recht interpreteert en toepast. In dit onderzoek is aan de hand van rechtspraak aangekaart welke internationale interpretatieregels ondersteuning bieden bij de interpretatie van verdragen.

Ook is gekeken naar de samenloop met het Europese Unierecht. Soms zijn er internationale verdragen die door de Europese Unie (EU) zijn opgenomen in het EU-recht, of die gaan over een onderwerp waarover ook een EU-regeling bestaat. In Nederland is door de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie heel veel EU-recht verweven met het nationale recht en, zo blijkt uit het onderzoek, ook met het internationale recht waar Nederland partij bij is. Het gebeurt dus wel eens dat een EU-regeling wordt toegepast in een zaak waar een niet-EU staat partij bij is, terwijl dan alleen het internationale recht zou moeten worden toegepast. Hierop moeten rechters alert zijn.

Al deze bevindingen zijn opgenomen in een stroomschema met als doel de Nederlandse rechter te moeten helpen om in dit soort gevallen het juiste recht op de juiste wijze toe te passen.

Georganiseerde congressen en lezingen | *Organised Events*

Symposium ‘Kwekersrecht in ontwikkeling’

Op donderdag 19 januari 2017 vond het Symposium ‘Kwekersrecht in ontwikkeling’ plaats ter gelegenheid van het afscheid van Paul van der Kooij, in het bijzijn van zijn familie.

Hazelhoff Centre anniversary conference

To celebrate its fifth anniversary, the Hazelhoff Centre for Financial Law organized a conference on ‘Public and Private Regulation of Financial Markets’ on 11 May 2017. The lectures were provided by a diverse group of leading experts, with backgrounds in academia, the Ministry of Finance, financial supervision and the judiciary.

Congres ‘Onroerend goed transacties in een veranderende juridische omgeving’

Op 19 mei 2017 werd het congres ‘Onroerend goed transacties in een veranderende juridische omgeving’ gehouden, onder voorzitterschap van prof. Jac. Hijma. Er waren interessante bijdragen van onderzoekers uit het onderzoeksprogramma, zoals Breedveld-de Voogd over digitale koopcontracten, en Huijgen over art. 7: 15 BW en de schakeling daarvan naar het nieuwe ruimtelijke bestuursrecht in de vorm van de nieuwe Omgevingswet. Daarnaast waren er bijdragen van ‘buitenstaanders’, te weten: Ekkelkamp (Houthoff) over problemen rond de Vormerkung, Ploeger (TUD/VU) over vernieuwing van het appartementsrecht, met name de VVE, Mak (TiU) over de gevolgen van de EU richtlijn voor hypothecaire financiering door consumenten, Struiksma (VU) over aspecten van de nieuwe Omgevings-

wet en tenslotte Wissink (RUG/ A-G HR) over het gebruik van algemene voorwaarden bij OG transacties.

Symposium ‘De coöperatie anno 2017’

Op woensdag 12 september werd het symposium ‘De coöperatie anno 2017’ gehouden, een initiatief van de afdelingen Notarieel recht en Ondernemingsrecht in samenwerking met de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) en de Vereniging van Notarieel Ondernemingsrecht Specialisten (VOC).

De coöperatie is een veelzijdige rechtsvorm die gebruikt wordt door grote bedrijven zoals FrieslandCampina alsook door kredietunies, burgerinitiatieven, samenwerkende zzp-ers en online platforms. Vanwege het coöperatieve karakter van deze rechtsvorm is er momenteel volop aandacht voor het gebruik daarvan. Het symposium stond in het teken van de juridische en fiscale ins-en-outs van de coöperatie.

Na een kleine opfrisser over de basiskenmerken, de ideologie en de diverse toepassingen van de coöperatie kwamen onder andere de corporate governance, financiering en aansprakelijkheid en de ophanden zijnde nieuwe fiscale wetgeving voor de coöperatie aan bod. De bijeenkomst werd afgesloten met de huidige trends en nieuwe toepassingsgebieden van de coöperatie onder andere in het licht van de blockchain ontwikkelingen. De sprekers op het symposium waren o.m. Cees de Groot, Iris Wuisman en Niek Zaman. De bijdragen zijn gebundeld in het boek *De Coöperatie Anno 2017* (Ars Notariatus serie nr. 166), Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Symposium ‘Collectieve schadevergoedingsactie in perspectief’

Op 1 november 2017 vond het symposium ‘Collectieve schadevergoedingsactie in perspectief’ plaats in het Eye Filmmuseum te Amsterdam. De Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden en de Erasmus School of Law organiseerden gezamenlijk dit symposium, met het doel een bijdrage te leveren aan de gedachtevorming over het wetsvoorstel inzake de collectieve schadevergoedingsactie.

Het voorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering teneinde de afwikkeling van massaschade in een collectieve actie mogelijk te maken (34 608) introduceert een zogenaamde collectieve schadevergoedingsactie. Beoogd wordt dat partijen kunnen worden gedwongen om een op collectief niveau bepaalde vergoeding te betalen. Daartoe worden verschillende ontvankelijkheidsvereisten voorgesteld voor zogenaamde 3:305a-organisaties, alsmede diverse vervolgstappen.

De sprekers uit rechtspraktijk en wetenschap benaderden deze problematiek aan de hand van drie invalshoeken: het perspectief van gedupeerden en gedaagden, het perspectief van de belangenbehartiger en het perspectief van de rechter. Het symposium werd georganiseerd met financiële steun van Stichting Onderzoek & Ondersteuning Collectieve Actie (OCA).

Symposium ‘Begrijpelijke taal in het privaatrecht’

Op 1 december 2017 organiseerde Willem van Boom een wetenschappelijk symposium onder de titel ‘Begrijpelijke taak in het privaatrecht’. Taalwetenschappers en juristen presenteerden onderzoek over begrijpelijkheid, leesbaarheid

en duidelijkheid in een privaatrechtelijke context. Zo sprak Marco Loos (UvA Amsterdam) over zijn onderzoek naar hoe algemene voorwaarden beter begrepen kunnen worden door de taal te vereenvoudigen. Hij wees erop dat dit lang niet altijd in het voordeel van de ondernemer is, zeker als consumenten daardoor beter begrijpen dat hun rechten worden beknot. Jouke Tegelaar sprak over vereenvoudiging van verklaringsformulieren bij derdenbeslag; zij toonde dat vereenvoudiging leidt tot een aanzienlijke stijging van het aantal correct ingevulde formulieren. Orphee de Clercq (LT3, Language and Translation Technology Team Ghent University) ging onder meer in op het verschil tussen studenten taalkunde en studenten rechtsgeleerdheid wanneer zij juridische teksten moeten beoordelen. Hoewel taalkundigen begrijpelijkerwijs meer letten op taalkundige kwaliteit en juristen meer op de juridische correctheid, kenden beide groepen uiteindelijk vergelijkbare ‘rapportcijfers’ toe aan dezelfde teksten! Tialda Sikkema (Hogeschool Utrecht) presenteerde haar onderzoek naar de gevolgen van vereenvoudiging van de dagvaarding in incassozaken. Zij toonde dat het verbeteren van bewoordingen, structuur en presentatie van de dagvaarding er bijvoorbeeld toe leidt dat het verschil in begrip tussen mensen mét en zonder voorkennis van juridische procedures aanzienlijk kan reduceren. Clementine Breedveld-de Voogd besprak ten slotte een aantal conclusies die zij aan de presentaties verbond en welke gevolgen deze moesten hebben voor het juridische onderwijs.

Afscheidsrede Maarten Claringbould

Maarten Claringbould nam op donderdag 7 december 2017 in het Academieggebouw afscheid als hoogleraar Zeerecht, met een rede getiteld Het schip en zijn verdragen.

Precies 90 jaren eerder hield R.P. Cleveringa zijn intrede als hoogleraar Zeerecht, met als titel Zeerechtelijke bijzonderheden. Om die reden had voorafgaande aan Claringboulds afscheidsrede een symposium plaats: vijf sprekers inventariseerden, geïnspireerd door Cleveringa's rede, nieuwe zeerechtelijke bijzonderheden: de intrede van elektronische documenten, de wisselwerking tussen privaatrecht en publiekrecht, de nieuwe koers van de Hoge Raad in het

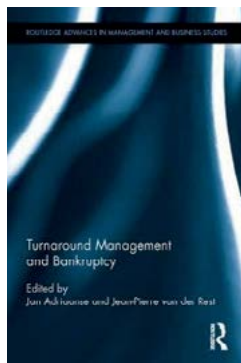
aanvaringsrecht, issues van internationaal privaatrecht en de behoefte aan colleges die de eenvormigheid van het internationaal vervoersrecht zouden kunnen bevorderen.

Voorafgaande aan het symposium boden de heer en mevrouw Ten Kate-Cleveringa het zogenaamde zee- en meetboekje aan, dat Cleveringa gebruikte om het zeerecht voor studenten tastbaar te maken.

Publicaties uitgelicht | *Publications Highlighted*

Litigation, Costs, Funding and Behaviour

This collection “*Litigation, Costs, Funding and Behaviour: Implications for the Law*” explores the practical operation of the law in the area of litigation costs and funding, and confronts the issue of how exposure to cost risks affects litigation strategy. It looks at the interaction of the relevant legal regime, regulatory framework and

disciplinary rules with the behaviour of litigants, courts and legislatures, examining subjects such as cost rules and funding arrangements. The book discusses a wide range of topics such as cost-shifting rules, funding and mass tort litigation, cost rules and third-party funding (TPF) rules in specific areas such as intellectual property (IP) litigation, commercial arbitration, investment arbitration, the role of legal expense insurance arrangements, fee regulation and professional ethics. The contributors include renowned scholars, experts in their respective fields and well-versed individuals in both civil procedure and the practice of litigation, arbitration and finance. Together, they present a broad approach to the issues of costs, cost-shifting rules and third-party funding. This volume adds to the existent literature in combining topics in law and practice and presents an analysis of the most recent developments in this fast developing area.

Several Leiden Law School staff members contributed to

the volume. [Ben van Velthoven](#) & [Peter van Wijck](#) wrote on ‘Experimenting with conditional fees in the Netherlands’ and [Charlotte Vrendenburg](#) contributed with ‘Legal Costs Awards and Access to Justice in Dutch Intellectual Property Cases: How the IPR Enforcement Directive impacts on litigation and settlement behaviour in IP disputes’.

- [W.H. van Boom](#) (ed.), *Litigation, Costs, Funding and Behaviour: Implications for the Law*, Abingdon: Routledge 2017.

25 jaar BW – WPNR themanummer met Leidse bijdragen

In een themanummer van het WPNR over 25 jaar BW (2017/7133) zijn verschillende bijdragen vanuit onze onderzoeksgroep te vinden. [W.G. Huijgen](#) schreef het artikel ‘Is de regeling van de koop in het Burgerlijk Wetboek een succes?’. [K.J.O. Jansen](#) schreef onder de titel ‘Het schadebegrip in de eenentwintigste eeuw. Over autonomiedenken en constitutionalisering van het schadevergoedingsrecht’. [Jac. Hijma](#) schreef over ‘nieuw nulliteitenrecht’. Oud-medewerkster [Charlotte Pavillon](#) schreef over ‘De aanpak van verrassende bedingen onder het nieuw BW: de mazen van afdeling 6.5.3 inzake algemene voorwaarden’.

Human rights and public service obligations

[Iris Houben](#) and [Hetty ten Oever](#) co-authored a book chapter which investigates the relationship between public service obligations in EU law (PSOs) and human rights. PSOs

served mainly as a correction to free market forces and did not originate from a human rights perspective. Although the importance of access to services of general economic interest has been recognized in the EU Charter of Fundamental Rights, EU law does – according to the authors – not constitute an enforceable human right to get ‘access to public services’ in general. Nevertheless, PSOs could and should be used as instruments to fulfil human rights.

- I.S.J. Houben & H.A. ten Oever, ‘EU Public Service Obligations and their Potential for Human Rights Protection’, in: M. Hesselman, A. Hallo de Wolf & B. Toebes, *Socio-Economic Human Rights in Essential Public Services Provision*, Londen/New York: Routledge 2017, p. 123-138.

Duurzame algemene voorwaarden

De Consumentenbond, ondernemers-organisaties en de Nederlandse Vereniging van Banken hebben overeenstemming bereikt over een vernieuwde versie van de Algemene Bankvoorwaarden (ABV). Deze versie geldt per 1 maart 2017, zowel voor de zakelijke klanten van de bank als voor de consumenten. In het *Tijdschrift voor Financieel Recht* bespreken [Alex Geert Castermans](#) en [Ruben de Graaff](#) de voorwaarden vanuit drie perspectieven: begrijpelijkheid, evenwichtigheid, duurzaamheid.

Het eerste perspectief houdt verband met de gewijzigde redactie van de voorwaarden, die ertoe strekt de toegankelijkheid van de voorwaarden te verbeteren. Zij moeten begrijpelijk zijn voor de klant van de bank; consument of professional. Het tweede perspectief ziet op de vraag of de bankvoorwaarden evenwichtig zijn. De auteurs gaan na of en in hoeverre voorwaarden die eisen stellen aan één partij

wederkerig zouden kunnen worden geformuleerd. Ten derde beoordelen zij de duurzaamheid van de voorwaarden. Zo zijn op een enkel punt de gedragscodes van de bank geïncorporeerd in de voorwaarden. Dit is een aanwijzing dat partijen zich ook bekommeren om andere dan de gebruikelijke financiële zorgen tussen bank en klant.

- [A.G. Castermans & R. de Graaff](#), ‘Vernieuwde Algemene Bankvoorwaarden: begrijpelijk, evenwichtig, duurzaam’, *Tijdschrift voor Financieel Recht* 2017/1/2, p. 12-20.

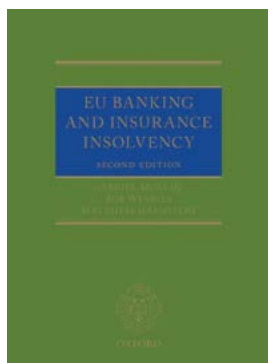
De herschikte EEX-Verordening en derde landen

Wanneer moet de Nederlandse rechter in een internationale burgerlijke of handelszaak zijn bevoegdheid bepalen aan de hand van de herschikte EEX-Verordening en wanneer op basis van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)? Deze vraag betreft het formele toepassingsgebied, oftewel het ruimtelijke of geografische geldingsbereik, van de Verordening. Deze bijdrage brengt het formele toepassingsgebied van de bevoegdheidsregels van de herschikte EEX-Vo in kaart. Daarnaast wordt ingegaan op de overgebleven controverses met betrekking tot het formele toepassingsgebied, waarvoor mogelijke oplossingen worden besproken. Tot slot wordt een gedifferentieerde benadering verdedigd, die het dwingende karakter van de Verordening als uitgangspunt neemt. Betoogd wordt dat hierop omwille van de partijautonomie en rechtszekerheid een uitzondering moet worden aanvaard voor de forumkeuze voor het gerecht van een niet-lidstaat.

- L.M. van Bochove, De herschikte EEX-Vo en derde landen: het formele toepassingsgebied van de Verordening nader bezien, *TCR* 2017/1, p. 1-10

EU Banking and Insurance Insolvency

Zonder overdrijving kan worden betoogd dat er weinig andere rechtsgebieden zijn waarin de afgelopen vijf jaar zoveel en zo fundamenteel is gewijzigd als in het Europees bank- en verzekeringsinsolventierecht.

De vorige druk van het boek *EU Banking and Insurance Insolvency* verscheen in 2006. De auteurs konden toen nog niet vermoeden dat slechts een paar jaar daarna de financiële wereld op zijn grondvesten zou schudden en – met name – de EU zou worden getroffen door opeenvolgende financiële, bancaire en econo-

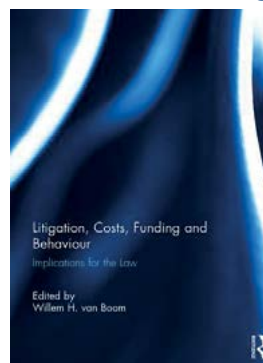
mische crises. Deze crises leidden bij de Europese wetgever tot de overtuiging dat het destijds bestaande, wettelijk kader ontoereikend was waar het de insolventie van kredietinstellingen betrof. Een fundamentele herziening van het wettelijk kader was het gevolg.

Een consequentie van de zojuist beschreven ontwikkeling was dat ook het boek een fundamentele herziening behoeft. Het boek is daarom nu opgedeeld in een aantal delen. In het eerste deel zijn de twee inleidende hoofdstukken aanzienlijk uitgebreid, zodat nu bijvoorbeeld ook de Banken Unie en het materieel Europese, bancaire insolventierecht worden behandeld. Ook is aandacht voor de Herstel- en Afwikkelingsrichtlijn (2014/59/EU) en de Europese Resolu-

tiemechanisme Verordening (806/2014). Vervolgens wordt in nationale hoofdstukken besproken hoe de Europese richtlijnen concreet zijn geïmplementeerd in de meest relevante rechtstelsels.

- G. Moss QC, B. Wessels & M. Haentjens, *EU Banking and Insurance Insolvency* (second edition), Oxford: Oxford University Press 2017.

Turnaround Management and Bankruptcy

Written by leading experts in the field of business, finance, law and economics, this edited volume brings together the latest thoughts and developments on turnaround management and business rescue from an academic, judiciary and turnaround/insolvency practitioner perspective.

Turnaround Management and Bankruptcy presents different viewpoints on turnarounds and business rescue in Europe. Presenting a state-of-the-art review of failure research in finance, such as on bankruptcy prediction, causes of decline, or distressed asset valuation. It also presents the latest insights from turnaround management research as well as giving a contemporary insight into law debates on insolvency legislation reform, cross-border judicial issues, bankruptcy decision-making by judges and competition policy in distressed economies. Finally, the book provides a regional and sector perspective on how the current crisis affects Europe, its government policies and industry performance. In this way, the volume presents

a modern, interdisciplinary and scholarly overview of the latest insights, issues and debates in turnaround management and business rescue, developing a European perspective in an attempt to redress the predominance of an American orientation in the academic literature. It aims at a wider audience interested in turnarounds and failure, such as faculty and students in the fields of law, business, economics, accountancy, finance, strategic management, and marketing, but also at judges, insolvency practitioners, lawyers, accountants and turnaround professionals, as well as the EU and government officials, staff of trade unions and employer's associations.

- J.A.A. Adriaanse & J.I. van der Rest (red.), *Turnaround Management and Bankruptcy*, New York: Routledge 2017.

Enforceability of mediation clauses

Ellen van Beukering wrote an article on the legal status of mediation clauses in Dutch civil law. Special attention is paid to recent legislative proposals containing rules with regard to mediation clauses. Mediation clauses are regularly used in commercial contracts. In these cases it is agreed beforehand to submit future disputes (primarily) to mediation. Problems may arise if one party refuses to comply with this obligation whereas the other party demands performance. Clearly there is a tension between on the one hand the principle of 'pacta sunt servanda' and on the other hand the voluntary nature of mediation, especially in the light of access to justice (art. 6 ECHR).

According to Dutch case law mediation clauses are in principle not legally enforceable. However, according to a recent legislative proposal regarding mediation (July 2016) the court would be obliged to examine whether mediation

can still have an added value in case one party refuses to contribute to a mediation clause invoked by the other party. This provision seems legally acceptable. In the opinion of the author it could also (to some extent) address the (over) emphasis of the voluntary nature of mediation. It is assumed that under the latest legislative proposal a contractual mediation clause will have a stronger legal effect.

- E.J.M. van Beukering-Rosmuller, 'De juridische afdwingbaarheid van een mediationclausule. Een bespreking van de procesrechtelijke invalshoek, aan de hand van recente wetgevingsontwikkelingen', *TvA* 2017/2, afl. 1, p. 7-14.

Collectief procederen – Ontwikkelingen in Nederland en Duitsland

Willem van Boom en Franziska Weber (Hamburg) schreven in het WPNR een lijvig commentaar op twee recente ontwikkelingen in Duitsland en Nederland op het vlak van wetgeving voor collectieve acties in het civiele recht. In november 2016 werd het wetsvoorstel collectieve schadevergoedingsactie (34 608) ingediend bij de Tweede Kamer. Dat wetsvoorstel introduceert de mogelijkheid van een zogenoemde collectieve schadevergoedingsactie, maar verhoogt tegelijk de drempels voor toegang tot de rechter. Een maand later werd in Duitsland door de Bondsminister van Justitie een voorontwerp over de 'Musterfeststellungsklage' openbaar gemaakt. Dat voorontwerp probeert een collectieve procedure tot verklaring van recht te combineren met een soort vrijwillige schikkingsprocedure.

In hun bijdrage analyseren de auteurs deze twee wetgevingsinitiatieven. Ze zijn kritisch over de voorstellen: het Duitse voorontwerp gaat niet ver genoeg en het Nederlandse voor-

stel gaat juist té ver.

De bijdrage werd herbewerkt voor een Duits publiek in het tijdschrift *Verbraucher und Recht*.

- **W.H. van Boom** & F. Weber, 'Collectief procederen - Ontwikkelingen in Nederland en Duitsland', *WPNR* 7145 (2017), p. 291-299.

Waar is Boek 9 dan gebleven?

In het mei-nummer van *Ars Aequi* riepen **Dirk Visser** en **Hanneke Spath** op om (nu echt) te komen tot een Boek 9 BW met een codificatie van (alleen) de vermogensrechtelijke aspecten van de intellectuele eigendom. In dit Boek zouden tot nu toe onvoldoende geregelde onderwerpen zoals de goederenrechtelijke status van de licentie, de overdraagbaarheid van merk of octrooi en andere vermogensrechtelijke aspecten van de intellectuele eigendom eindelijk eens grondig en eenduidig geregeld moeten worden. Zo krijgt de rechter naast het kompas van het burgerlijk recht ook een gedegen landkaart van de intellectuele eigendom, aldus Visser en Spath.

- **D.J.G. Visser** & **J.B. Spath**, 'Waar is Boek 9 dan gebleven?', *AA* 2017, afl. 5, p. 381-385.

De beperking van de terugwerkende kracht van de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap ten behoeve van de verdrongen erfgenamen

De gerechtelijke vaststelling van het ouderschap over een kind nadat de verwekker is overleden, kan grote gevolgen hebben voor degenen die in de veronderstelling waren erfgenaam te zijn. Het kind wordt immers met terugwerkende

kracht versterferfgenaam behorende tot de eerste parentele (art. 4:10 sub a BW). Broers en zussen (zoals in het arrest van Hof Den Haag van 27 september 2016) die aanvankelijk tot de nalatenschap werden geroepen, worden door het kind als erfgenaam verdrongen. Broers en zussen zijn immers versterferfgenamen die tot de tweede parentele behoren. Aangezien de gerechtelijke vaststelling terugwerkende kracht heeft (art. 1:207 lid 5 BW) kan het kind in beginsel de gehele nalatenschap opvorderen. Ter bescherming van de 'verdrongen erfgenamen' is echter in de derde volzin van art. 1:207 lid 5 BW een verzachting opgenomen: zij hoeven slechts af te staan datgene wat onverteerd is gebleven op het moment waarop het verzoek tot gerechtelijke vaststelling wordt ingediend. In deze bijdrage wordt besproken hoe deze verzachting moet worden uitgelegd. Daarbij is in het bijzonder van belang de vraag of – zoals Hof Den Haag in zijn arrest aanneemt – de verdrongen erfgenamen te goeder trouw dienen te zijn. Het antwoord luidt evenwel ontkennend.

- **L.M. de Hoog**, 'De beperking van de terugwerkende kracht van de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap ten behoeve van de verdrongen erfgenamen', *WPNR* 2017(7150): p. 399-404.

Netherlands Commercial Court: regelgevingsconcurrentie op de markt voor geschilbeslechting

Het voorstel om een *Netherlands Commercial Court* (NCC) op te zetten, behelst de oprichting van een Engelstalige overheidsrechter in Amsterdam die grote, complexe internationale handelsgeschillen snel en deskundig kan beslechten tegen een verhoogd griffierecht. De NCC kan de invloed van het Nederlands recht in het internationale handelsverkeer

versterken, zo stelt [Marishka Neekilappillai](#) in dit artikel. Het artikel laat zien dat de NCC kan worden gezien als een geval van ‘regelgevingsconcurrentie’ op de markt voor geschilbeslechting en dat er (dus) een sterk verband bestaat tussen de NCC als forum en de internationale positie van het Nederlandse materiële recht.

- [M. Neekilappillai](#), ‘Netherlands Commercial Court: regelgevingsconcurrentie op de markt voor geschilbeslechting’, *NJB* 2017/1231, afl. 23, p. 1594-1601.

Aansprakelijkheid van overheidscommissarissen

In de recent verschenen uitgave *‘Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen. Nadere terreinverkenning in een uitdijend rechtsgebied’* schreef [Tom Dijkhuizen](#) een bijdrage over de aansprakelijkheid van overheidscommissarissen.

Na een uitvoerige historische schets gaat Dijkhuizen in op de rechts- en aansprakelijkheidspositie van de overheidscommissaris. Een veelgehoord punt van

kritiek op de overheidscommissaris is dat hij ‘twee heren’ zou moeten dienen. Enerzijds zou hij zich bij de vervulling van zijn taak moeten richten naar het vennootschappelijk belang. Anderzijds zou het richtsnoer bij zijn taakvervulling worden ingekleurd door het overheidsbelang. Dijkhuizen stelt dat de taakvervulling van de overheidscommissaris,

net als van iedere andere commissaris, wordt getoetst aan het vennootschappelijk belang. Door wie de commissaris is benoemd of voorgedragen, is niet relevant. Ook gelden voor de overheidscommissaris dezelfde aansprakelijkheidsnormen als voor de ‘gewone’ commissaris. Dijkhuizen concludeert dan ook dat de overheidscommissaris hetzelfde aansprakelijkheidsrisico loopt als iedere andere commissaris.

- [T.C.A. Dijkhuizen](#), ‘De aansprakelijkheid van de overheidscommissaris’, in G. van Solinge e.a. (red), *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen. Nadere terreinverkenning in een uitdijend rechtsgebied*, Deventer: Kluwer 2017, p. 303-317.

Arbitration Reform in Russia: Will Russia Become More Arbitration-Friendly?

This is the question that was addressed in a recent article by [Ilya Kokorin](#) and [Wim Timmermans](#). In 2015 Russia witnessed revolutionary changes in the arbitration landscape, affecting both domestic and international commercial arbitration. Apart from strengthening the pro-arbitration approach, evident from the introduction

of a presumption of validity of arbitration agreements and delimitation of non-arbitrability matters, the reform has brought the dubious division of “approved” and “non-approved” arbitral institutions, the latter having limited powers compared to the former. Another significant change

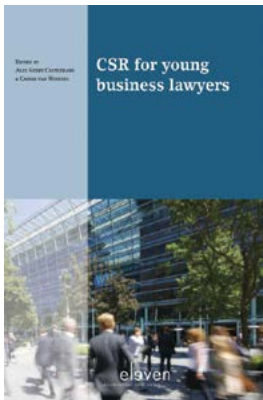

is the introduction of the possibility to arbitrate corporate disputes (not all of them, though), a move generally welcomed by the business community.

The article discusses the most topical issues of arbitrating in Russia or with a Russian element (enforcement, assistance by state courts, public policy, etc.), and heavily relies on the relevant case law. Therefore, it can be interesting for both academics and practitioners.

- [I. Kokorin](#) & W. Timmermans, 'Arbitration Reform in Russia: Will Russia Become More Arbitration-Friendly?', *TvA* 2017/22, pp. 50-57.

CSR for young business lawyers

Eleven international publishing recently published its newest title: *CSR for young business lawyers* edited by [Alex Geert Castermans](#) & [Caspar van Woensel](#).

Business lawyers are expected to reflect on the impact of business decisions on society. They are involved in defining a company's social responsibility and assessing its legal implications on, for example, contract law and tort law. This book helps to prepare law students and young business lawyers for this role. They are invited to take stock of the relevant concepts, roles, perspectives, issues and ongoing developments in corporate social responsibility (CSR). They will learn that perspective matters. *CSR for young business lawyers* offers a continental-European

perspective on civil law, with examples from the Netherlands and other countries, and case material derived from the practices of multinational corporations. The contributors to the book represent various areas of legal and business science. Part I of the book offers a crash course in CSR. Part II is an introduction to the role and perspective of stakeholders, attorneys, policymakers, and public interest lawyers. Part III covers contemporary issues such as direct parent company liability, corruption and bribery, tax avoidance, integrity in the financial sector, labour, and child labour. Each chapter is followed by a related case study. The authors hope that the book will inform, intrigue and inspire the reader.

- [A.G. Castermans](#) & [C.P.L. van Woensel](#) (eds.), *CSR for young business lawyers*, Den Haag: Eleven International Publishing 2017.

Corporate Finance and the Role of Lawyers

In 2017, [Ross Spence](#) published an article on the role of lawyers in corporate finance. The singular objective of corporate finance is profit maximisation. Key functions co-exist and operate in tandem within this system and play a crucial role for corporations to achieve their main purpose of maximising profit for shareholders. Performed correctly, the functions of corporate governance, capital budgeting, risk and capital structure ensure this aim is fulfilled. However, should a function falter, the whole central objective could collapse. Indeed, lawyers as “transaction cost engineers” aim to find the most economically efficient legal means to save or make a corporation money; they play a crucial role within these functions, but should they be lured into another Enron or Wells Fargo type scenario, it may also ruin their singular focus on efficiency.

- **R.A. Spence**, 'Corporate Finance and the Role of Lawyers', *Edinburgh Student Law Review* 2017 vol. III-2, p. 102-113.

De opschortingsbevoegdheid in het onderwijs

In de onderwijswetgeving staat de mogelijkheid tot het schorsen van een leerling opgenomen. Het privaatrecht kent geen mogelijkheid tot schorsing van een persoon. Wel erkent het BW de mogelijkheid tot opschorting van de nakoming van een verplichting. In haar bijdrage onderzoekt **Stijn Voskamp** of, en zo ja in hoeverre de bevoegdheid tot opschorting kan worden gebruikt in de relatie tussen school en leerling. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat sprake is van een wederkerige onderwijsovereenkomst. Kan nakoming van de eigen verplichting van de school worden uitgesteld, totdat de leerling de op hem rustende verplichting nakomt? Hoe verhoudt het middel opschorting zich tot het middel van schorsing van een leerling? Heeft de opschortingsbevoegdheid het onderwijs iets te bieden?

- **S. Voskamp**, 'De opschortingsbevoegdheid in het onderwijs', *NTBR* 2017/31, p. 212-219

Concurrent Claims in Contract and Tort: A Comparative Perspective

Ruben de Graaff published an article on the interaction between the laws of contract and tort. He analyses whether, and to what extent, the law permits a choice between finding liability in contract and in tort. The answer to this question is important because the outcome of a case may differ depending on whether the claim for damages is based on a breach of contract or on a violation of a tortious duty. De Graaff examines the approaches in several European

jurisdictions, analyses their historical development and explains their differences by looking at the underlying structure of these systems of private law. He also shows that the resoluteness of the solutions has softened over time, as a result of judicial and legislative interventions. To support this argument, he discusses recent developments in case law and legislation, notably in France.

- **R. de Graaff**, 'Concurrent Claims in Contract and Tort: A Comparative Perspective', *European Review of Private Law* 2017, p. 701-726.

Arbitral Waivers of the Right to Set-Aside Proceedings

Party autonomy is an important principle in arbitration. Parties that opt for arbitration are, to a certain extent, free to organize the arbitral process. The exact scope of this freedom is unclear, especially where fundamental rights of the European Convention of Human Rights (ECHR) are at stake. In a recent issue of the *Journal of International Arbitration*, **Marte Knigge** and **Pauline Ribbers** published an article that focuses on the relationship between Article 6 ECHR and 'exclusion agreements'. By means of such an agreement parties waive, in advance, their right to seek set-aside proceedings at the state court. On 1 March 2016, the European Court of Human Rights rendered a decision that shed more light on this relationship.

In their article, Knigge and Ribbers analyze the decision of the European Court and address questions such as: must parties, who have agreed to exclude the right to set aside an award, be regarded as having waived all of their rights guaranteed by Article 6 ECHR? And, how far does the responsibility of states extend for the course of affairs during arbitral proceedings?

- M.W. Knigge & P.L.F. Ribbers, 'Waiver of the Right to Set-Aside Proceedings in Light of Article 6 ECHR: Party-Autonomy on Top?', *Journal of International Arbitration* 2017, afl. 5, p. 775-794.

Experiment toont aan: beslagformulier kan begrijpelijker

Jouke Tegelaar en Willem van Boom doen in het NJB verslag van een experiment over de begrijpelijkheid van het wettelijk voorgeschreven verklaringsformulier bij derdenbeslag. De conclusie: het formulier kan en moet begrijpelijker worden gemaakt. Bij derdenbeslag krijgt een 'derde', bijvoorbeeld een huurder, een formulier van de deurwaarder dat moet worden ingevuld. De 'derde' moet daarin opgeven wat hij zoal betalen moet, dus bijv. huur, aan de beslagene. Dat bedrag zal de deurwaarder dan innen voor de beslaglegger. Juridisch ingewikkeld, dat derdenbeslag. Maar het formulier waar het allemaal mee begint voor de 'derde' is ook al een obstakel. De opbouw en taal van het formulier kunnen echter leiden tot problemen bij het invullen ervan.

Tegelaar en Van Boom onderzochten of een vereenvoudigd verklaringsformulier specifiek voor huurders beter wordt begrepen en beter wordt ingevuld. Zij voerden een experiment uit (onder Leidse studenten) waarbij het wettelijk verklaringsformulier werd vergeleken met twee eenvoudiger alternatieven. De resultaten van het experiment zijn sprekend; het formulier kan en moet begrijpelijker, is de conclusie.

- J.T. Tegelaar & W.H. van Boom 'Eenvoudiger verklaringsformulier bij derdenbeslag. Beter begrepen en beter ingevuld', *Nederlands Juristenblad* 2017(36), p. 2655-2663.

Rewriting children's rights judgments

Recent publiceerde Hart Publishing het boek 'Rewriting Children's Rights Judgments, From Academic Vision to New Practice'.

Het boek bevat bijdragen van academici die onderzoek verrichtten naar rechterlijke uitspraken in verschillende jurisdicties en deze uitspraken herschreven vanuit een kinderrechtenperspectief. Deze herschreven uitspraken tonen de moeilijkheden aan binnen het rechterlijk besluitvormingsproces om kinderrechten te waarborgen. Ook wordt duidelijk hoe ontwikkelingen in theorie en praktijk de bescherming van kinderrechten in dat kader kunnen verbeteren.

Prof. mr. Ton Liefwaard en prof. mr. Mariëlle Bruning droegen bij aan het boek met een analyse van een uitspraak van de Hoge Raad, die onder andere zag op het recht van kinderen om gehoord te worden (artikel 12 Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind).

- T. Liefwaard & M.R. Bruning, 'Commentary on the Judgment of the Hoge Raad of the 5th December 2014', in: H. Stalford, K. Hollingsworth and S. Gilmore (eds.), *Rewriting Children's Rights Judgments, From Academic Vision to New Practice*, Oxford: Hart Publishing 2017.

Het verhaal achter het faillissement

Het aantal faillissementen in een bepaalde periode en de hoogte van de schulden zijn vaak goed gedocumenteerd, maar er is weinig bekend over het effect van een faillissement voorbij de cijfers. In deze studie zijn elf Nederlandse MKB-ondernemers uitvoerig geïnterviewd om een begrip te krijgen van de huiselijke, persoonlijke en sociale implicaties van (persoonlijk) faillissement.

Recentelijk zijn internationaal systematische studies verschenen die hebben gekeken naar dergelijke implicaties, maar deze studies hebben nog niet de zogeheten fenomenologische ervaring van de ondernemers zelf geïncorporeerd. Inzicht in deze ervaringen is van groot belang om een alomvattend begrip te ontwikkelen over de impact van het faillissementsproces, en om op een betekenisvolle manier in te gaan op de hervorming van het faillissementsrecht. In hun publicatie ‘The story behind bankruptcy: when business gets personal’, gaan Jennifer van Kesteren, [Jan Adriaanse](#), [Jean-Pierre van der Rest](#) een stap verder. Zij laten in interviews ondernemers reflecteren op de start van hun onderneming, het eerste moment dat faillissement in zicht kwam, hun persoonlijke ervaring tijdens het faillissement, de ervaren gevolgen van het faillissement en de vaak daaropvolgende schuldsanering. Uit de studie is gebleken dat de ervaring van een faillissement vergeleken kan worden met het overlijden van een geliefde. Na het verlies van het bedrijf komt een periode van rouw waarin emoties van verdoving, woede en verdriet elkaar opvolgen en aflossen. Pas na verloop van tijd is er ruimte voor berusting, reflectie en zingeving.

Een belangrijk onderzoeksresultaat is dat door geïnterviewden veelal een gebrek aan empathie, respect en transparantie wordt ervaren vanuit de formele vertegenwoordigers van het faillissementsproces, zoals rechters, bewindvoerders en curatoren. De ondernemers beschrijven het faillissementsproces als een ‘emotionele straf’ en het ziet ernaar uit dat dit een grote bijdrage levert aan het gevoel van rouw. Door het ervaren rouwproces kan het faillissement en eventuele schuldsanering worden ervaren als een extreem stressvolle periode die grote psychische en lichamelijke gevolgen met zich meebrengt zoals burn-out, uitputting, hart- en vaatziek-

ten en depressie. Daarentegen speelt de rol van support door familie, vrienden en zakelijke connecties een belangrijke rol in hoe een faillissement, schuldsanering en het daaropvolgende rouwproces wordt doorlopen. Als we het hebben over stigma dan lijkt dit meer door het rechtssysteem te worden ervaren dan door nabije contacten. In deze context lijkt het dan ook contraproductief dat het rechtssysteem als de bron van stigma wordt ervaren. Of dat deze waarneming voortvloeit uit het rechtssysteem die daadwerkelijk stigma oplegt, of dat de ondernemers hun eigen emotionele staat en gevoel van schaamte/schuld projecteren op het systeem moet nog verder worden uitgezocht.

Dit onderzoek toont aan dat de manier waarop bewindvoerders, rechters en curatoren een ondernemer behandelden tijdens de eerste, kwetsbare periode van het faillissement een zwaar negatief emotioneel en motivationeel effect teweeg kan brengen. Meer onderzoek moet worden gedaan om een kwantitatief beeld te krijgen van de effecten van het faillissement op de ondernemer, maar dit onderzoek start wel de discussie tussen insolventierecht en de rol van emotie in het recht, hierbij specifiek doelende op empathie.

- J. van Kesteren, [J. Adriaanse](#), & [J.I. van der Rest](#), ‘The story behind bankruptcy: when business gets personal’, 17(1) QUT Law Review 2017, p. 57-73.

Barmhartigheid in het burgerlijk recht

In hun Preadvis voor de Vereniging voor Burgerlijk Recht laten prof. mr. J.W.A. Biemans en prof. mr. [A.G. Castermans](#) hun licht schijnen over het thema ‘barmhartigheid in het burgerlijk recht’ en passen zij dit vervolgens toe op de bestrijding van armoede, schulden en verhaal binnen het privaatrecht en, ter preventie daarvan, de grenzen aan

kredietverlening tussen particulieren onderling en aan kredietverlening aan consumenten en 'kleine ondernemers'. De VBR vergaderde op 8 december 2017 over het preadvies.

- J.W.A. Biemans & A.G. Castermans, *Barmhartigheid in het burgerlijk recht. Preadviezen Nederlandse Vereniging voor Burgerlijk Recht 2017*, Zutphen: Paris 2017.

Wetenschappelijke publicaties | *Scholarly Publications*

- [J.A.A. Adriaanse](#), [A. Griffioen](#) & [J.I. van der Rest](#), 'Turnaround Workout Game: Let's Rescue the Uganda Hotel-Casino Group, or not...?', in: [J.A.A. Adriaanse](#) & [J.I. v.d. Rest](#) (eds.), *Turnaround Management and Bankruptcy*, NY: Routledge 2017, p. 755-779.
- [J.A.A. Adriaanse](#), 'Back to the Future: The General Motors Restructuring Plan', in: [J.A.A. Adriaanse](#) & [J.P. van der Rest](#) (red.), *Turnaround Management and Bankruptcy Law*, NY: Routledge 2017, p. 365-387.
- [M.J.A.M. Ahsmann](#), 'Formele en materiële procesleiding: over botsende rechtsbeginselen en de rol van de rechter voorafgaand aan en tijdens de mondelinge behandeling', *TvPP* 2017/2, p. 48-55.
- [M.J.A.M. Ahsmann](#), 'Van comparitie naar mondelinge behandeling', *NJB* 2017/1797, p. 2370-2378.
- [E.J.M. van Beukering-Rosmuller](#), 'De juridische afdwingbaarheid van een mediationclausule. Een bespreking van de procesrechtelijke invalshoek, aan de hand van recente wetgevingsontwikkelingen', *TvA* 2017/2, afl. 1, p. 7 t/m 14.
- [M.T. Beumers](#) en [E.J.M. Cornelissen](#), 'De verhouding tussen de kosten van de huishouding en privéschulden,' in [E.Q. van de Pol e.a.](#) (red.), *Vijftig weeffouten in het BW*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2017.
- [M. Cormier](#) & [M.T. Beumers](#), 'Regards comparatistes sur l'obligation de minimiser le dommage dans le projet de réforme de la responsabilité civile', *Revue Lamy Droit Civil* 2017, afl. 148, p. 44-47.
- [L.M. van Bochove](#), 'De herschikte EEX-Vo en derde landen: het formele toepassingsgebied van de Verordening nader bezien', *TCR* 2017/1, p. 1-10.
- [L.M. van Bochove](#) & [E. Pannebakker](#), 'Choice of law in consumer contracts as unfair term in the sense of Directive 93/13 - Le choix de la loi applicable dans les contrats conclus avec les consommateurs comme clause abusive au sens de la Directive 93/13', *International Business Law Journal* 2017-5, p. 431-438.
- [G.G.B. Boelens](#), 'Het legaat aan een erfgenaam: een gewoon legaat?', *Tijdschrift Erfrecht* 2017/1, p. 1-7.
- [W.H. van Boom](#), 'Litigation costs and third-party funding', in: [W.H. van Boom](#) (red.), *Litigation, Costs, Funding and Behaviour: Implications for the Law*, Abingdon: Routledge 2017, p. 5-30.
- [W.H. van Boom](#), 'Statement From a Continental European Perspective', in: [H. Koziol e.a.](#) (red.), *Product Liability – Fundamental Questions in a Comparative Perspective* (World Tort Law Society series), Berlijn: De Gruyter 2017, p. 574-592.
- [W.H. van Boom](#) & [F. Weber](#), 'Collectief procederen - Ontwikkelingen in Nederland en Duitsland', *WPNR* 7145 (2017), p. 291-299.
- [W.H. van Boom](#), [H. Pluut](#) & [J.I. van der Rest](#), 'Feiten van algemene bekendheid en ervaringsregels – een empirisch vervolg', *NTBR* 2017/6, p. 176-181.
- [W.H. van Boom](#) & [R.A.J. van Gestel](#), 'Quality of Dutch academic legal research: results from a survey', *Utrecht Law Review* 2017 (Volume 13: Issue 3), p. 9-27.

- F. Weber & W.H. van Boom, 'Neue Entwicklungen in puncto Sammelklagen – in Deutschland, in den Niederlanden und an der Grenze', *Verbraucher und Recht* 2017/8, p. 290-297
- J.M. Vermolen & W.H. van Boom, 'Wetgeving en claimcultuur: rationeel proces of politiek ritueel?', *NTBR* 2017/35, p. 245-252.
- M.E. Bruning, 'Partij(ver)wisselingen gedurende het burgerlijk geding; tussen ficties en werkelijkheid - Over diverse partijperikelen en koersveranderingen in de rechtspraak van de Hoge Raad', in: H.A. Groen e.a. (red.), *Verandering van koers. Bundel rechtsgeleerde opstellen ter gelegenheid van het 240-jarige bestaan van het genootschap 'Door Tijd en Vlijt'*, Maastricht: Data-wyse uitgevers 2017, p. 107-140.
- J.E. van de Bunt, 'Materiële normering van personen-schade', *MvV* 2017, afl. 3, p. 85-93.
- A.G. Castermans & R. de Graaff, 'Vernieuwde Algemeene Bankvoorwaarden: begrijpelijk, evenwichtig, duurzaam', *Tijdschrift voor Financieel Recht* 2017/1/2, p. 12-20.
- A.G. Castermans & C.W. Demper, 'Kwalificatie en uitleg van de overeenkomst van multimodaal vervoer', *AA* 2017-4, p. 338-346.
- J.W.A. Biemans & A.G. Castermans, *Barmhartigheid in het burgerlijk recht. Preadvieszen Nederlandse Vereniging voor Burgerlijk Recht 2017*, Zutphen: Paris 2017.
- E. Stein & A.G. Castermans, 'Case Comment—Urgenda v. The State of the Netherlands: The "Reflex Effect"—Climate Change, Human Rights, and the Expanding Definitions of the Duty of Care', *McGill Journal of Sustainable Development Law* Volume 13: Issue 2017-2, p. 303-324.
- T.C.A. Dijkhuizen, 'De aansprakelijkheid van de overheidscommissaris', in G. van Solinge e.a. (red), *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen. Nadere terreinverkenning in een uitdijend rechtsgebied*, Deventer: Kluwer 2017, p. 303-317.
- J.J. Allen, T.J. de Graaf & P.M. Waszink, 'Algemene voorwaarden telecommunicatie', in: B. Wessels, R.H.C. Jongeneel & M.L. Hendrikse, *Algemene voorwaarden* (serie Recht en Praktijk Contractenrecht CR 1), Deventer: Kluwer 2017, p. 667-691.
- R. de Graaff, 'Concurrent Claims in Contract and Tort: A Comparative Perspective', *European Review of Private Law* 2017, p. 701-726.
- R. de Graaff & D.J. Verheij, 'Europese Verordeningen en Nederlands Vermogensrecht', *AA* 2017-12, p. 988-994.
- C. de Groot, 'Ondernemer en overheidsfunctionaris: de glijdende schaal van vriendschap maar omkoping', *Strafblad* 2017-1, p. 29-37.
- J.M. Hebly & S. van den Boogaart, 'Modification of Public Contracts in the Netherlands', *European Procurement & Public-Private Partnership Law Review* 2017, afl. 2, p. 206-210.
- Jac. Hijma, 'Nieuw nulliteitenrecht', *WPNR* 2017, afl. 7133, p. 10-17.
- L.M. de Hoog, 'De beperking van de terugwerkende kracht van de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap ten behoeve van de verdrongen erfgenamen', *WPNR* 2017/7150, p. 399-404.
- I.S.J. Houben & H.A. ten Oever, 'EU Public Service Obligations and their Potential for Human Rights Protection', in: M. Hesselman, A. Hallo de Wolf & B. Toebes, *Socio-Economic Human Rights in Essential Public*

- Services Provision*, Londen/New York: Routledge 2017, p. 123-138.
- [W.G. Huijgen](#), 'Is de regeling van de koop in het Burgerlijk Wetboek een succes?', *WPNR* 2017/7133, p. 68-74.
 - L.G.A. Janssen, 'Bail-in from an insolvency law perspective', *26 Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice* 2017-5, p. 457-505.
 - [M.W. Knigge](#) & [H.B. Krans](#), 'Contracts and procedural law: some remarks on Dutch law', in: A.P. Cabral & P.H. Hendrique (red.), *Negócios processuais*, Salvador Bahia: Editora Jus Podium 2017, p. 227 – 238.
 - [M.W. Knigge](#) & [P.L.F. Ribbers](#), 'Arbitrage, afstand van recht en artikel 6 EVRM', *TvA* 2017/20, p. 35-43.
 - [M.W. Knigge](#) & [P.L.F. Ribbers](#), 'Waiver of the Right to Set-Aside Proceedings in Light of Article 6 ECHR: Party-Autonomy on Top', *Journal of International Arbitration* 2017, afl. 5, p. 775-794.
 - [I. Kokorin](#) en [W. Timmermans](#), 'Arbitration Reform in Russia: Will Russia Become More Arbitration-Friendly?', *TvA* 2017/22, p. 50-57.
 - [H.B. Krans](#), 'Vorm of inhoud: de annotatie als wetenschappelijke publicatie', *AA* 2017, afl. 3, p. 237-239
 - [K.J.O. Jansen](#), 'Het schadebegrip in de eenentwintigste eeuw. Over autonomiedenken en constitutionalisering van het schadevergoedingsrecht', *WPNR* 2017/7133, p. 39-45.
 - M.A.W. van Maanen & [M.H. Claringbould](#), 'Aspecten van pandrecht op cognossementen', *NTHR* 2017-1, p. 1-12.
 - [M. Neekilappillai](#), 'Netherlands Commercial Court: regelgevingsconcurrentie op de markt voor geschilbeslechting', *NJB* 2017/1231, afl. 23, p. 1594-1601.
 - [J. Nijland](#) & [C. de Groot](#), 'Nationale publieke belangen in de telecomsector afdoende beschermd tegen ongewenste zeggenschap?', *O&F* 2017-2, p. 36-44.
 - [E. Pannebakker](#), 'Contractonderhandelingen met een letter of intent: het opstellen van bedingen', *Contracteren* 2017-4, p. 124-132.
 - [C.M.D.S. Pavillon](#), 'De aanpak van verrassende bedingen onder het nieuw BW: de mazen van afdeling 6.5.3 inzake algemene voorwaarden', *WPNR* 2017/7133, p. 53-60.
 - [W.A.K. Rank](#), 'Een paarden jubileum voor de ISDA Master Agreement: 30 jaar contractszekerheid voor OTC-derivaten', *FR* 2017-4, p. 131-138.
 - [W.A.K. Rank](#), 'Controlevereiste bij FZO's: beschikken door de pandgever niet (langer) geoorloofd?', *MvV* 2017-4, p. 117-128.
 - [J.I. van der Rest](#) & [H.G. Parsa](#), 'Business Failure in the U.S. Restaurant Industry', in: [J.A.A. Adriaanse](#) & [J.I. van der Rest](#) (eds.), *Turnaround Management and Bankruptcy*, NY: Routledge 2017, p. 725-753.
 - [J.I. van der Rest](#), [L.A. Koupriouchina](#) et al, 'Forecasting in Hotel Revenue Management: a critical review of scale-dependent and scale-independent accuracy measures', in: [M. Uysal](#) et al (eds.), *Management Science in Hospitality and Tourism*, Oakville: Apple Academic Press / CRC Press / Taylor & Francis Group 2017, p. 269-304
 - [R.A. Spence](#), 'Corporate Finance and the Role of Lawyers', *3 Edinburgh Student Law Review* 2017, p. 102-114.
 - [H.J. Snijders](#), 'Aansprakelijkheid van arbiters (QNOW/B), repressie en preventie', *TvA* 2017/1, p. 1-6.

- [H.J. Snijders](#) & E.B. Rank-Berenschot, *Goederenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.
- [H.J. Snijders](#), C.J.M. Klaassen & G.J. Meijer, *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2017.
- [J.T. Tegelaar](#), *Exit Peter Paul? Divergente toezichhoudersaansprakelijkheid in de Europese Unie voor falend financieel toezicht, gezien vanuit het Europeesrechtelijke beginsel van effectieve rechtsbescherming* (Meijersreeks, nr. 280), Den Haag/Leiden: Jongbloed 2017.
- [J.T. Tegelaar](#) & [W.H. van Boom](#), 'Eenvoudiger verklaringsformulier bij derdenbeslag: beter begrepen en beter ingevuld', *NJB* 2017/36, p. 2655-2663
- [B.J. van Velthoven](#) & [P. van Wijck](#), 'Experimenting with conditional fees in the Netherlands', in: [W.H. van Boom](#) (ed.), *Litigation, Costs, Funding and Behaviour: Implications for the Law*, Abingdon: Routledge 2017, p. 129-154.
- T.L.M. Verdoes, [J.I. vd. Rest](#) & [J.A.A. Adriaanse](#), 'A Synopsis of the Present and Future of Turnaround Management and Bankruptcy', in: [J.A.A. Adriaanse](#) & [J.I. v.d. Rest](#) (eds.), *Turnaround Management and Bankruptcy*, NY: Routledge 2017, p. 780-812.
- [D.J.G. Visser](#) & [J.B. Spath](#), 'Waar is Boek 9 dan gebleven?', *AA* 2017, afl. 5, p. 381-385.
- [D.J.G. Visser](#), 'Recht op eigen taart. Bescherming van perspublicaties met betrekking tot digitale toepassingen', *AMI* 6/2016 en 1/2017, p. 24-29.
- [M.J. Vonk](#), 'Zijn alle gezinnen gelijk? Een nadere analyse van de voorstellen van de Staatscommissie Herijking Ouderschap over de juridische verankering van het meerouderschap', *AA* 2017-10, p. 790-795.
- [S. Voskamp](#), 'De opschortingsbevoegdheid in het onderwijs', *NTBR* 2017/31, p. 212-219.
- [C.J.S. Vrendenburg](#), 'Legal Costs Awards and Access to Justice in Dutch Intellectual Property Cases: How the IPR Enforcement Directive impacts on litigation and settlement behaviour in IP disputes', in: [W.H. van Boom](#) (red.), *Litigation, Costs, Funding and Behaviour: Implications for the Law*, Abingdon: Routledge 2017, p. 80-104.
- [R.A. Wolf](#), 'Over overdracht van aandelen door de DGA, faillissement van de vennootschap en onbetaalde crediteuren. Bestuurders- of aandeelhoudersaansprakelijkheid?', in: [Y. Borrius](#), [M. Holtzer](#), [D.J. Oranje](#) & [I. Wuisman](#) (red.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Serie vanwege het Van der Heijden Instituut deel 141, Deventer: Kluwer 2017, p. 271-304.
- [I.S. Wuisman](#), 'Toekomstige soorten personenvennootschappen: If it ain't fair, fix it!', *TvOB* 2017/1, p. 9-15.
- [Y. Borrius](#), [M. Holtzer](#), [D.J. Oranje](#) & [I. Wuisman](#), (red.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Serie vanwege het Van der Heijden Instituut deel 141, Deventer: Kluwer 2017.
- [D.F.M.M. Zaman](#), [C. de Groot](#) & [M. van Steensel](#), 'Foundations in the Netherlands: present and proposed legislation and their role in the economy', in: [B. Weitemeyer](#), [R. Hüttemann](#), [P. Rawert](#) & [K. Schmidt](#) (red.), *Non Profit Law Yearbook 2016/2017*, Hamburg: Bucerius Law School Press 2017, p. 217-275.

Kinderen in de jeugdhulpverlening

In 2017 hebben prof. Mariëlle Bruning, dr. Stephanie Rap en Denise Verkroost LL.M. zich bezig gehouden met vervolgonderzoek naar de mogelijkheden voor kinderen om te participeren in een jeugdhulpverleningstraject. In 2016 werd al een eerste onderzoeksrapport opgeleverd aan de opdrachtgever, de Stichting Steunfonds Pro Juventute Nederland, getiteld ‘*Kansen en momenten voor participatie in het jeugdhulptraject*’. Het vervolgdeel van het onderzoek bestond uit een empirische verkenning naar de implementatie van het recht om gehoord te worden in de praktijk. Met dit onderzoek wordt beoogd de knelpunten te identificeren in de uitoefening van het recht om gehoord te worden voor kinderen en oplossingen aan te dragen voor het verbeteren van de participatiemogelijkheden voor kinderen.

Country report “Study to support the Fitness Check of EU Consumer Law”

Willem van Boom acted as country reporter (together with prof. Marco Loos and Esther van Schagen) for the EU-commissioned “Study to support the Fitness Check of EU Consumer Law” (Civic Consulting, Berlin), within the framework of the *EU Consumer Law Regulatory Fitness and Performance Programme (REFIT)*. The study involved an analysis of the practical operation of certain EU rules of consumer law, for instance with regard to pricing, unfair contract terms and commercial practices.

Pim Huijgen over gemeenschap van goederen

Pim Huijgen is op 7 februari 2017 door de Eerste Kamer gehoord over het wetsvoorstel tot invoering van de beperkte gemeenschap van goederen. Het ging hier om een speciaal daartoe door de Eerste Kamer gehouden hoorzitting van vier deskundigen. Daarnaast is Pim op 2 februari 2017 geïnterviewd over de erfpachtproblematiek te Amsterdam en Utrecht voor het NOS radioprogramma Nieuws & Co.

Business Rescue rapport aangenomen door European Law Institute

Op 6 september 2017 is tijdens de jaarlijkse conferentie van European Law Institute (ELI) het rapport ‘Rescue of Business in Insolvency Law’ gepresenteerd en aangenomen. Vanaf 2014 is uitgebreid onderzoek gedaan naar het juridisch kader in Europa voor bedrijven in financieel zwaar weer. Het resultaat is een omvangrijk rapport met 115 aanbevelingen voor Europese en nationale wetgevers, maar ook voor beroepsorganisatie op het terrein van herstructurering en insolventie.

Het project staat onder leiding van twee rapporteurs, prof. Bob Wessels (Universiteit Leiden) en Stephan Madaus (Martin-Luther-Universität, Duitsland). Daarbij is samengewerkt met netwerk van experts van uit de praktijk en academici op het gebied van herstructurering en insolventie door heel Europa.

Overig

- Bij besluit van 8 mei 2017 is prof. mr. Hebly benoemd als voorzitter van de Adviescommissie Gids Proportionaliteit. De commissie zal zich bezighouden met advisering over voorgenomen wijzigingen in de *Gids Proportionaliteit*.
- **Machteld Vonk** (Afdeling Jeugdrecht) was donderdag 19 mei 2017 een van de wetenschappers die door de Vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer is **gehoord** over het rapport *Kind en Ouders in de 21ste Eeuw* van de Staatscommissie Herijking Ouderschap.
- **Matthias Haentjens** werd in 2017 benoemd tot lid van de Expert Group van de Europese Commissie over een Europees stelsel van conflictregels ten aanzien van effecten en vorderingen. Deze deskundigengroep heeft tot doel het bijstaan van de Commissie in haar werk om te komen tot regels van internationaal privaatrecht inzake de derdenwerking van (transacties in) effecten en vorderingen.
- Op 12 juni 2017 namen **Mariëlle Bruning** en Julia Sloth-Nielsen deel aan een invitational experts' meeting on Issues of Domestic Violence and the 1980 Hague Child Abduction Convention aan de University of Westminster, London UK. Deze expertmeeting was georganiseerd door prof. Marilyn Freeman en de Hague Conference on Private International Law en beoogde een groep experts samen te brengen die de Haagse Conferentie adviseert over het actuele vraagstuk van de invloed van huiselijk geweld (aantijgingen) ten opzichte van beslissingen inzake internationale kinderontvoering.

- ✓ **Willem van Boom**
 - Co-organised an international [Lorentz Workshop ‘Trusting \(and\) the Law’](#), Leiden University, 16-20 January 2017.
 - Paper presentation ‘Quality according to Dutch legal scholars - Results of a survey’ at the conference ‘Improving Legal Research Methodologies’, Utrecht School of Law, 17 February 2017.
 - Keynote opening speech at 16th Annual Conference on European Tort Law, organised by [ECTIL/ETL](#), Vienna, 20 April 2017.
 - Presentatie onderzoekspaper “Rechtsempirisch onderzoek in het privaatrechtelijk domein” op de Jura Falconis studiedag ‘*Law and’- bewegingen in het privaatrecht*, Leuven, 28 April 2017.
 - Presentation of working paper titled ‘Behavioural Pricing and Regulatory Responses’ (co-authored with [Jean-Pierre van der Rest](#), Kees v.d. Bos and [Mark Dechesne](#) (work in progress)) at the Financial Law and Development Conference, University of Leeds, 6 June 2017.
 - Presentation ‘Causation from a continental European at the Biannual Conference of the [World Tort Law Society \(WTLS\)](#), [Wake Forest Law School](#), NC, USA; 15-18 November 2017.
 - Duo-presentatie met Maarten Kroeze (raadsheer Hoge Raad) over de interactie tussen het enquête-recht in het vennootschapsrecht en de collectieve (schadevergoedings-)actie uit art. 3:305a BW, Conferentie ‘25 jaar NBW – met het oog op de toekomst’, Ministerie van J&V, Den Haag, 20 november 2017.
- ✓ **Laura van Bochove en Ekaterina Pannebakker**
 - Presentatie ‘*Convergent Interpretation in EU Private International Law: Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats*’ tijdens de zevende editie van de *Journal of Private International Law Conference* aan de *Pontificia Universidade Católica do Rio de Janeiro* (Brazilië), 3 augustus 2017.
- ✓ **Marielle Bruning en Daniella Zlotnik**
 - Presentatie van onderzoek naar het recht op bescherming en gezondheid voor slachtoffers van kindermishandeling in Nederland op de 15e Europese regionale conferentie van de International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect in Den Haag, 2-3 okt 2017.
- ✓ **Janet van de Bunt**
 - Lezing ‘Een rampenfonds voor de mijnbouwschade in Groningen’ en deelname aan paneldebat tijdens het [Gaswinningscongres](#) georganiseerd door de Rijksuniversiteit Groningen, 19 april 2017.
- ✓ **Alex Geert Castermans**
 - Spreker op het [jaarlijkse seminar plaats van de Financieel Juridische Reeks](#) over de nieuwe Algemene Bankvoorwaarden 2017, 23 maart 2017.

- Lezing ‘Samenloop bij Letselschade’ op het Letselschadecongres, Groningen, 2 oktober 2017.
 - Lezing ‘Naar een ondernemersovereenkomst voor ZZP’ers’ op het Nationaal Arbeidsrecht Congres, Noordwijk, 3 november 2017.
 - Lezing ‘Regie van de rechter en het prognoseverbod: gevolgen voor de toetsing in cassatie’, Cassatieconferentie, Leiden, 15 november 2017.
 - Lezing ‘Wat het Groninger aardbevingsdossier kan leren van het arbeids- en ambtenarenrecht: medezeggenschap, solidariteit en de keuze tussen civiel en bestuursrecht’, Vereniging van Haagse arbeidsrechtadvocaten, Den Haag, 28 november 2017.
 - Presentatie preadvies ‘Barmhartigheid in het burgerlijk recht’ tijdens de vergadering van de Vereniging voor burgerlijk recht, Den Haag, 8 december 2017.
- ✓ [Maarten Claringbould](#)
 - Afscheidsrede ter afscheid hoogleraarschap Zeerecht, met een rede getiteld ‘Het schip en zijn verdragen.’ tijdens het symposium ‘Zeerechtelijke bijzonderheden’, Academiegebouw Leiden, 7 december 2017.
 - ✓ [Simona Florescu](#)
 - Lezing over de relatie tussen het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Hof van Justitie van de Europese Unie in grensoverschrijdende zaken tijdens het World Congress on Family Law and Children’s Rights, Dublin, 4-7 juni 2017.
- ✓ [Matthias Haentjens](#)
 - Lezing ‘Which Proportionality? Judicial review of proportionality in a changing Banking Union’ tijdens het congres “Proportionality in European Banking Regulation”, georganiseerd door de Centrale Bank van Griekenland, de Universiteit van Piraeus en het European Banking Institute (EBI), 13 februari 2017.
 - ✓ [Jan-Michiel Hebly](#)
 - Spreker bij de workshop ‘Alternative Regulation of Public Procurement: The Success of the Dutch Proportionality Guide’ op het [tweejaarlijkse aanbestedingscongres](#) in Nottingham, UK, 13 juni 2017.
 - Jaarrede in hoedanigheid van voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Aanbestedingsrecht, Jaarbeurs Utrecht, 15 juni 2017.
 - ✓ [Ilya Kokorin](#)
 - Presentation ‘Sandboxes for Directors: Minimizing Liability Exposure in Financially Distressed Companies’ at the INSOL Europe Academic Forum, Warsaw (Poland), 4-5 October 2017.
 - ✓ [Hans-Jan van Kralingen](#)
 - Lezing ‘De historische wortels van het beginsel van ondeelbaarheid van het pand- en hypotheekrecht’, Bijeenkomst Nederlands-Belgische studiekering voor rechtsgeschiedenis, Leiden, 20 oktober 2017.

- ✓ **Bart Krans**
 - Lezing ‘*Van verzuim van rechtswege? Kop d'r veur*’ op het symposium *Goed Nagekomen!* ter gelegenheid van het afscheid van Grietje de Jong bij de vakgroep privaatrecht aan de RUG, Groningen, 13 januari 2017.
 - Lezing ‘EU driven-judicial activism’ op het Symposium ‘Civil Procedure inside and outside the EU’ in Tromso, Noorwegen, 1 september 2017.

- ✓ **Morshed Mannan**
 - Presentation on the introduction of (worker) cooperatives into business courses at Dutch and English universities at the Co-operative Education and Research Conference ‘Learning for Co-operative Transformations’, held at the Co-operative College in Manchester, UK, 5 April 2017.
 - Two presentations during participated the Sixth International Gathering of the Workers’ Economy (Buenos Aires and Pigüé, Argentina 23 August 2017 - 2 September 2017) on the transfer of business ownership to digital platform users at the Universidad Nacional Arturo Jauretche (UNAJ) in Buenos Aires on 30 August 2017 and at the Cooperativa Textiles Pigüé on 1 September 2017.
 - Presentation of doctoral research at the Begum Rokeya University, Rangpur.

- ✓ **Pim Rank**
 - Spreker op het seminar ‘Slim Privaatrecht’ georganiseerd door het Tilburg Institute for Private Law over “Bitcoins vanuit verbintenisrechtelijk perspectief”, Tilburg, 18 mei 2017.

- Spreker op een door NautaDutilh georganiseerd Financieel Toezicht Seminar, 23 september 2017.
- Lezing ‘Doe normaal, betaal chartaal’ tijdens de presentatie van de door mr. Bram Scholten, jurist bij DNB, geschreven monografie Juridische aspecten van contant geld, 25 oktober 2017.
- Workshop ‘WCO II vanuit financieelrechtelijk perspectief’ voor advocaten van NautaDutilh, 7 november 2017.

- ✓ **Ross Spence**
 - Presentation ‘Regulating shadow banking’, joint PhD conference on European economic and financial law held in Wroclaw, Poland, 27-29 October 2017.

- ✓ **Gitta Veldt**
 - Presentation of her research on ‘The relationship between EU harmonized standards and private law in product safety’ at the conference European Standardization for Internal Market and its Constitutional Challenges, organized by the Swedish Network for European Legal Studies and the Faculty of Law of Lund University, 7 April 2017.

- ✓ **Eline Verhage**
 - Lezing ‘Consumer Dispute Resolution (CDR) in Nederland (en Europa)’ aan de KU Leuven, België, 9 mei 2017.

- ✓ **Machteld Vonk**
 - Presentatie over kinderen in meeroudergezinnen op het World Congress on Family Law and Children’s Rights, Dublin 4-7 juni 2017.

- ✓ [Stijn Voskamp](#)
 - Presentatie over haar haar promotieonderzoek tijdens de 'Jonge onderzoekersdag onderwijsrecht', georganiseerd vanuit de stichting Nederlands Centrum voor Onderwijsrecht (NCOR), 31 mei 2017.

- ✓ [Caspar van Woensel](#)
 - Eendaags seminar over Corporate Social Responsibility op het [FHR Institute for Social Studies](#), Paramaribo, Suriname, 22 februari 2017.

- ✓ [Kartica van der Zon en Mariëlle Bruning](#)
 - Lezing over de participatie van kinderen in jeugdbeschermingszaken op het World Congress on Family Law and Children's Rights, Dublin, 4-7 juni 2017.

Personeel | *Staff*

Op onze website www.coherentprivaatrecht.nl vindt u de meest recente lijst van onze medewerkers en (buiten)promovendi. In 2017 kwamen de volgende medewerkers in dienst om ons onderzoek versterken:

- [Frank Bentvelzen](#) trad aan als PhD-fellow burgerlijk (proces)recht op het thema ‘rechtsmiddelenverboden’.
- [Tycho de Graaf](#) trad aan als universitair docent bij de afdeling Burgerlijk recht.
- [Wouter Han](#) trad aan als universitair docent bij de afdeling Financieel recht.
- [Ilya Kokorin](#) trad aan als O en O medewerker bij de afdeling Ondernemingsrecht.
- [Thy Pham](#) trad aan als universitair docent bij de afdeling Ondernemingsrecht.
- [Ebbe Rogge](#) trad aan als universitair docent financieel recht.
- [Ruben van Uden](#) trad aan als PhD-fellow burgerlijk recht op het thema zekerhedenrecht.
- [Ross Spence](#) trad aan als EURO-CEFG PhD-fellow financieel recht op het thema ‘shadow banking’.

Universiteit
Leiden
Rechtsgeleerdheid